

כז-ב ונקנין עמה נכסים שאין להן אחריות. הדין הוא שאם מוכר לחברו קרקע ומטלטלין, ועשה קנין המועיל לקנות קרקע כגון שנתן נסף או שכתב שטר או שהחזיק בקרקע, נקנה לו המטלטלין ואין צריך לעשות קנין במטלטלין. ומספיק לזה גם כשמוכר לו קרקע כל שהוא .

ומבואר כאן במשנה שקרקע כל שהוא חייבת בבכורים, וקשה מכאן לעולא, המצריך קרקע ל"ב אמה על ל"ב אמה.

ומתרתת הגמרא: **הכא במאי עסקינן, בחיטי.** כאן מדובר בחטים, שגם הם חייבים בבכורים, כיון שהם מז' המינין, ולגביהם די בקרקע כל שהוא, כיון שעיקר יניקת החטים אינו אלא כנגד הקרקע. אבל אילן, שיניקתו היא ט"ז אמה מכל צד, אינו חייב בבכורים בקרקע כל שהוא.

דיקא נמי, דקתני כל שהוא. יש לדייק מהמשנה שמדובר בחטים שכתוב כל שהוא, ואילן לא שייך כל שהוא, שאי אפשר שאילן יעמוד על קרקע כל שהוא, אבל חטים שהוא זרע יכולים לעמוד על קרקע כל שהוא.

שמע מינה. הדיוק הזה הוא דיוק מוכרח.

תא שמע ראייה, ממה ששנינו: **אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחוצה לארץ,** מקצת שרשי האילן הם בארץ ומקצתם בחוצה לארץ, **טבל וחולין מעורבין זה בזה.** ככל פרי ופרי יש תערובת טבל וחולין, טבל היינו שחייב במעשר, וחולין היינו שפטור ממעשר, כיון שהפירות הם גדלים מכח השרשים שבארץ ושחבוצה לארץ. **דברי רבי.**

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הגדל בחיוב, חייב. הגדל בפטור, פטור. פרי שגדל בענף שבצד ארץ ישראל חייב, ומה שגדל בענף שבצד חוץ לארץ פטור.

עד כאן לא פליגי, אלא דמר סבר יש ברירה ו**מר סבר אין ברירה,** כל המחלוקת שלהם אינו אלא שרבן שמעון סבר יש ברירה, כלומר כאילו הוברר שהפרי שגדל בצד ארץ ישראל כל גדילתו אינו אלא מהשרשים שבארץ ישראל, ומה שגדל בחוצה לארץ כל גדילתו אינו אלא מהשרשים שבחוצה לארץ. ורבי סבר אין ברירה, לא אומרים כאילו הוברר הדבר, אלא הפרי שגדל בארץ ישראל גדילתו הוא גם מכח השרשים שבחוצה לארץ, וכן הפרי שגדל בחוצה לארץ גדילתו הוא גם מכח השרשים שבארץ ישראל, נמצא שבכל פרי יש תערובת חיוב ופטור, לכן טבל דהיינו שחייב במעשר וחולין שפטור ממעשר מעורבים זה בזה.

אבל גדל בפטור, דברי הכל, פטור. מה שגדל מהשרשים שבחוצה לארץ לפי שניהם פטור, ואף אם הוא בתוך שש עשרה אמה סמוך לארץ.

וקשה מכאן לעולא, שלפי דבריו, שאמר אם הוא בתוך שש עשרה אמה סמוך לשדה חבירו, כיון שיונק משדה חבירו נחשב שגדל משדה חבירו, ולכן פטור מבכורים שאין זה נקרא גידולי אדמתך, אם כן גם כאן, אף שגדל מהשרשים שבחוצה לארץ, אם האילן בתוך שש עשרה אמה סמוך לארץ, הרי הוא יונק מקרקע ארץ ישראל, ונחשב כאילו גדלו הפירות גם מקרקע ארץ ישראל, אם כן צריך

להיות שטבל וחולין מעורבין זה בזה.

עד שש עשרה אמה ולא יותר?

ומתרצת הגמרא: **הכא במאי עסקינן, דמפסיק צונמא**. כאן מדובר שיש סלע שמפסיק בין השרשים שבארץ לבין השרשים שבחוצה לארץ, לכן מה שגדל מן השרשים שבחוצה לארץ לפי שניהם פטור, כיון שאין השרשים שבחוצה לארץ יונקים מן הארץ, מפני שהסלע מפסיק בינם לבין קרקע ארץ ישראל.

אך שואלת הגמרא: **אי הכי, מאי טעמיה דרבי?** אם כן, מה הטעם של רבי, הרי כיון שהשרשים מופסקים מלמטה, למה נאמר שהפירות שגדלים בצד הזה יונקים מהשרשים שבצד השני.

ומתרצת הגמרא: **דהדרי ערבי, אף שמופסקין מלמטה, מכל מקום מלמעלה הם מתערבים, כיון שלמעלה, בעביו, נעשה האילן אחד.**

ובמאי קא מיפלגי במה הם חולקים? מר סבר אוירא מבלבל, רבי סבר, אף על פי שבתוך הקרקע הם מופרדים זה מזה, הואיל ולמעלה באויר העולם נעשה האילן אחד, מתערבין יניקותיו זה מזה.

ומר סבר, האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי. רבן שמעון בן גמליאל סבר, כיון שמלמטה הם מופסקין זה מזה, אף שמלמעלה נעשין אחד, מכל מקום אין מתערבין היניקות, וכל צד שגדלין בו פירות יונק מהשרשים שבצידו.

ומקשה הגמרא על עולא:

ושש עשרה אמה, ותו לא? וכי אילן יונק רק

והא תנן, הרי שנינו לעיל: מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה, מפני שהשרשים מתפשטים עד שם, ומוכח מכאן שהם הולכים עד כ"ה אמה.

מתרצת הגמרא: **אמר אבוי, מיזל טובא אזלי, אכחשוי לא מכחשוי אלא עד שש עשרה אמה. טפי, לא מכחשוי.** השרשים הולכים עד כ"ה אמה, אבל עיקר יניקתם שיונקים מן הקרקע ומכחישים את כחה הוא עד ט"ז אמה. לכן, לענין להרחיק האילן מן הבור, צריך להרחיק עד כ"ה אמה, מפני שעד שם הולכים השרשים ומזיקין לכותלי הבור, אבל לענין הבאת בכורים, רק עד שש עשרה אמה נחשב שהאילן לוקח יניקתו משדה חבירו, ונקרא גידולין של שדה חבירו, אבל יותר מט"ז אמה, שאינו מכחיש שדה חבירו, לא נקרא גידולין של שדה חבירו, לכן מביא בכורים.

כי אתא רב דימי כשבא מארץ ישראל לבבל אמר: בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: אילן הסמוך למיצר חבירו בתוך י"ו אמה מזה, האם מביא בכורים או לא.

אמר ליה: גזלן הוא, ואין מביאין ממנו בכורים, כמו עולא.

כי אתא רבין כשבא מארץ ישראל לבבל, אמר בשם רבי יוחנן: אחד אילן הסמוך למיצר, ואחד אילן הנטוה, ששרשיו בתוך שדהו, ונופו דהיינו ענפיו, נוטין לתוך שדה חבירו, מביא בכורים וקורא מקרא בכורים שעל מנת כן, שלא יקפידו זה על זה על מה שיונק זה מזה, ויהא נחשב שהגידולין הם משלו, הנחיל יהושע לישראל את הארץ.

מתניתין:

אילן שהוא נוטה לשדה חבירו, שהענפים נופלים לתוך שדה חבירו, קוצץ "מלא המרדע" על גבי המחרישה. מותר לבעל השדה שהענפים נכנסים ברשותו, לקצוץ מהענפים עד שישאר פנוי בלא ענפים גובה "מלא מרדע", הוא עץ שיש בקצותיו שתי חתיכות ברזל, שמנהיגים בו הבקר בזמן החריש, ומעמידים אותו על גבי מחרישה, שהוא כלי שיש בראשו יתד ברזל. והטעם שמותר לקצוץ בשיעור הזה, כדי שלא יעכבו הענפים אותו מלהוליך מחרישתו ולהרים המרדע להכות בו הבקר.

ובחרוב ובשקמה, שצילם מרובה וקשה לשדה, כנגד המשקולת. מותר לקצוץ כל הענפים שעומדים כנגד שדהו, וכל דבר שאדם מדקדק במדידתו שיהא קו שוה נקרא "משקולת", על שם שהיו האומנין לוקחים חוט ובו משקולת של עופרת לכוון המדה, שיהא קו שוה. כמו כן כאן עושים קו שוה, וכל שכנגד שדהו קוצץ.

בית השלחין, הוא שדה יבישה שצריכה הרבה השקאה וקשה לה כשיש צל, כל האילן כנגד המשקולת. כל אילן יכול לקצוץ שלא ישאר שום ענפים כנגד שדהו.

אבא שאול אומר: כל אילן סרק כנגד המשקולת. בגמרא מפרש דבריו.

גמרא:

איבעיא להו: אבא שאול, ארישא קאי, בני הישיבה הסתפקו, האם אבא שאול הולך על הרישא, על מה שאמר תנא קמא שבכל אילן

קוצץ עד מלא המרדע, בא אבא שאול לחלוק שבאילן סרק קוצץ כל הענפים כנגד המשקולת, כיון שאינו מוציא פירות אינו מפסיד הרבה כשקוצץ הענפים.

או אסיפא קאי. או שהולך על הסיפא, על בית השלחין, שאומר תנא קמא כל האילן כנגד המשקולת, ובא אבא שאול לחלוק שרק אילן סרק מותר לקצוץ כנגד המשקולת.

תא שמע רביה, דתניא, בית השלחין: אבא שאול אומר, כל האילן כנגד המשקולת, מפני שהצל רע לבית השלחין.

שמע מינה ארישא קאי, מוכח מכאן שאבא שאול חולק על הרישא, שאי אפשר לומר שחולק על הסיפא, שהרי הוא בעצמו אמר בברייתא שבבית השלחין מותר לקצוץ כל אילן.

ומסקנת הגמרא: אכן שמע מינה. זו היא ראייה שאין עליה תשובה.

אמר רב אשי: מתניתין נמי דיקא, דקתני כל אילן סרק, מהמשנה עצמה יש לדייק כן, שכתוב "כל אילן סרק".

אי אמרת בשלמא ארישא קאי, היינו דקתני כל אילן, אם תאמר שהולך על הרישא, מובן למה אמר "כל אילן", שחולק על תנא קמא שאמר דוקא חרוב ושקמה קוצץ כנגד המשקולת, והוא סובר שכל אילן הדין כן.

אלא, אי אמרת אסיפא קאי, "אילן סרק" בלבד מיבעי ליה. אם תאמר שהולך על הסיפא שבבית השלחין רק אילן סרק קוצץ כנגד המשקולת, היה צריך לומר "אילן סרק", ולא "כל אילן סרק". אלא לאו, שמע

מינה, ארישא קאי.

של משנתנו סובר כרבי אליעזר.

שמע מינה. אלא ודאי מוכח שהולך על הרישא, ונשאר הראיה הזאת.

דתנן שנינו במשנה לקמן [ס א]: **אין עושיין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות,** אסור לעשות חלל תחת קרקע של רשות הרבים ולחפור שם בורות שיחין ומערות, שחוששין שמא תתמוטט הקרקע של רשות הרבים, כיון שיש חלל מתחתיה.

מתניתין:

אילן שהוא נוטה לרשות הרבים, שענפיו נופלים לרשות הרבים, **קוצץ כדי שיהא גמל עובר ורוכבו.** קוצץ מהענפים עד שישאר מקום ברשות הרבים שיוכל גמל ואדם הרוכב עליו לעבור ולא יעמדו כנגדם ענפים.

רבי אליעזר מתיר בכדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים. רבי אליעזר מתיר אם התקרה חזקה כל כך שעגלה הטעונה אבנים מהלכת על גבה ואינה נופלת, שאז אין חוששין שתפול.

רבי יהודה אומר: גמל טעון פשתן או חבילי זמורות. השיעור אינו שיהא גמל ורוכבו יכולים לעבור, אלא שיהא גמל הטעון פשתן או חבילי זמורות יכול לעבור. ובגמרא מפרש האם בא להוסיף על השיעור של תנא קמא או למעט.

ותנא קמא שחולק ואוסר אף באופן זה, היינו משום שחושש שאף אם עכשיו היא חזקה, שמא במשך הזמן תתליע התקרה ותפחת ותפול.

רבי שמעון אומר: כל האילן כנגד המשקולת. כל אילן יכול לקצוץ עד שלא ישאר כלום מהענפים נגד רשות הרבים, מפני הטומאה. בגמרא מפרש.

ומוכח מכאן, שנחלקו האם הולכים בניזקין אחר המצב של עכשיו, או שחוששים למה שעלול לקרות. אם כן גם במשנתנו תלוי במחלוקת הזאת.

גמרא:

ודנה הגמרא: **מאן תנא דבנזקין בתר אומדנא דהשתא אזלינן,** מי הוא התנא הסובר שלענין נזיקין הולכין אחר מה שמשערין עכשיו, ולא אחרי מה שעתיד להיות, וכמו כאן, שקוצץ מהענפים כדי שיהא גמל עובר ורוכבו, ואינו קוצץ יותר, אף על פי שעתידין לגדול עוד.

רבי יוחנן אומר: אפילו תימא רבנן, משנתנו יכולה ללכת גם כרבנן. **התב, זימנין דמיפחית ולא אדעתיה,** שם חוששין שמא תפחת התקרה במשך הזמן ולא ישימו לב ופתאום היא תקרוס. **אבל הכא, קמא קמא קייץ ליה.** כאן, כל ענף שגדל וצומח רואים אותו וקוצצים אותו.

שנינו במשנה: **רבי יהודה אומר גמל טעון פשתן או חבילי זמורות.**

איבעיא להו בני הישיבה הסתפקו: שיעורא דרבי יהודה נפיש, האם השיעור של רבי יהודה הוא יותר מהשיעור של רבנן, או

אמר ריש לקיש: במחלוקת שנויה, זה תלוי במחלוקת תנאים, **ורבי אליעזר היא.** התנא

והענפים המרובים יאהילו על המת, ועל האנשים שעוברים תחתיו, ומביאים עליהם את הטומאה.

שואלת הגמרא: **פשיטא! מפני הטומאה תנן**, מה באה הברייתא לחדש הרי כבר כתוב כן במשנה?

מתרצת הגמרא: **אי ממתניתין, הוה אמינא דלמא מיייתי עורב טומאה, ושדי התב, אם לא היתה הברייתא אומרת מפני אהל הטומאה, היינו מפרשים את המשנה שהכוונה "מפני הטומאה", שחוששין שיבא עורב שם, שיש בפיו כזית מת, ויניח את הכזית מעל הענפים, ונמצא שהמת מאהיל על עוברי דרכים שעוברים תחתיו, ואם הוא כל החשש, וסגיא בדחלוּלִי בעלמא, מספיק שיקצוץ אחת אחת מבין שני ענפים כדי להרחיק האויר שבין הענפים שלא יוכל להניח על זה הכזית, וכשיראה העורב שאינו יכול להניחו שם יניחו במקום אחר.**

קא משמע לן, משמיע לנו הברייתא, שהחשש הוא שיהא כזית תחת הענפים, ולכן צריך לקצוץ כל הענפים, כדי שלא ישאר ענף שמאהיל על הכזית מת ועל עוברי דרכים. (45)

דילמא שיעורא דרבנן נפיש. או שהשיעור של רבנן הוא יותר מהשיעור של רבי יהודה.

פשיטא דשיעורא דרבנן נפיש. יש לפשוט שהשיעור של רבנן הוא יותר, **דאי סלקא דעתך שיעורא דרבי יהודה נפיש, רבנן, בשיעורא דרבי יהודה, היכי עבדי? אם תאמר שהשיעור של גמל טעון פשתן הוא יותר מהשיעור של גמל ורוכבו, מה יעשו רבנן אם גמל טעון פשתן יעבור, הרי אז יעכבוהו הענפים מלעבור.**

אך שואלת הגמרא: **ואלא מאי, שיעורא דרבנן נפיש.** אם כן, **רבי יהודה, בשיעורא דרבנן, מאי עבדי? אם תאמר שהשיעור של רבנן יותר, מה יעשה רבי יהודה כשגמל ורוכבו יעברו, הרי יעכבו אותם הענפים.**

ומתרצת הגמרא: **אפשר דנחין וחליף תותיה.** הרוכב כשרואה הענפים נגדו יכול להתכופף ולעבור תחתיו.

שנינו במשנה: **רבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה.**

תנא שנינו בברייתא **מפני אהל הטומאה.** הפירוש במשנה מפני הטומאה, היינו שחוששין שמא יהיה כזית מת אצל האילן,

הדרן עלך לא יחפור

הענפים, קא משמע לן הברייתא שאף אם יברח העורב משם מפחד הצורה, אפשר שתוך כדי בריחתו יפול הכזית מפיו על הענפים וישאר שם, או שיפול על הארץ תחת הענפים, לכן צריך לקצוץ כל הענפים.

45. כן פירש רש"י. ותוס' פירשו בשם ר"ח שדחלוּלִי זה לשון "דחלא" היינו מלשון יראה ופחד, שאפשר להניח שם צורה של בן אדם שנקרא בלשוננו "דחליל" כדי להפחיד העורבים שלא יבאו לשם, ובאופן זה אין צריך לקצוץ